

Institut
pro křesťansko-demokratickou
politiku

Rozdílný přístup USA a Evropy v bezpečnostně-politické oblasti

Martin Svárovský

místopředseda zahraniční komise KDU-ČSL

Obsah

1	Úvod	3
2	Rostoucí rozdíl ve strategické doktríně Spojených států a Evropy	3
3	Situace na evropské straně Atlantiku	5
4	Projev nového amerického přístupu v praxi – chystané navýšení americké přítomnosti do Polska	5
5	Doporučení ohledně možnosti zapojení se ČR	7
6	Závěr	8

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku na sebe neberou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci. Plná zodpovědnost leží na autorech publikace.

Všechna práva jsou vyhrazena. Není povoleno kopírovat, reprodukovat nebo znovu vydávat obsah této publikace s výjimkou osobní potřeby. Všechny ostatní formy vyžadují povolení vydavatele.

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z.ú.

2019

---

1 Úvod

Založení i existence našeho novodobého státu byly přímo závislé na příznivém geopolitickém kontextu, jehož nedílnou součástí jsou transatlantické vztahy. První prezident Tomáš Garrigue Masaryk prohlásil, že státy se udržují těmi idejemi, na jejichž základě byly založeny. Československo vzniklo díky podpoře amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, která vycházela ze shody mezi americkým a českým prezidentem na významu hodnot jako jsou nezávislost, svoboda, demokracie a lidská práva. Udržování těchto idejí a hodnot, o kterém Masaryk mluví, vyžaduje nejenom jejich vědomé a aktivní rozvíjení v praxi, ale také jejich rozhodnou obranu, pokud je to nutné. Následující text je proto věnován především bezpečnostním aspektům vztahů USA a Evropy.

Jeden z předních amerických intelektuálů a někdejší poradce významného senátora Johna McCaina Robert Kagan prohlásil: „Američani jsou z Marsu a Evropani z Venuše“. Myslel tím to, že americký a evropský pohled na užití síly se dosti liší. Ano, rozdíl v připravenosti USA a Evropy k užití síly je opravdu značný. Je však také pravda, že Evropská unie již dnes není v bezpečnostně-vojenském ohledu žádným papírovým tygrem. Důležité však je, aby USA a Evropa postupovaly v obraně společně sdílených hodnot ruku v ruce. K tomu je zapotřebí formovat politický a bezpečnostně-strategický globální dialog tak, aby přispíval k většímu porozumění mezi oběma strany Atlantiku.

2 Rostoucí rozdíl ve strategické doktríně Spojených států a Evropy

Když Rusko zahájilo vojenské operace na východě Ukrajiny a ilegálně anektovalo Krym, reagovaly obě strany Atlantiku úpravou struktury svých vojenských sil a zavedením ekonomických sankcí. Zatímco Spojené státy šly ještě o krok dále a upravily v reakci na tyto události i svou základní strategickou doktrínu¹, v Evropě k ničemu takovému nedošlo. Základní doktrinální dokumenty rozhodujících evropských států vykazaly pouze taktické, nikoliv však strategické posuny.

Texty nové americké Národní bezpečnostní strategie (National Security Strategy), Národní Obranné strategie USA (National Defense Strategy) či jaderné doktríny (Nuclear Posture Review) představují významný posun v americkém strategickém myšlení i ve výkonu bezpečnostní politiky. Poprvé od útoku na newyorská „dvojčata“ v roce 2001 nestojí ve středu pozornosti teroristé, ale „nepřátelé“ či „soupeři“ Ameriky. Strategie jmenují čtyři hlavní z nich: Rusko, Čínu, Irán a Severní Koreu. Spojené státy otevřeně deklarují odhodlání jednat s těmi, kdo se vědomě chovají jako jejich nepřátelé, z pozice síly. Podle nové americké doktríny je třeba přehodnotit politiku „dohadování se“ („engagement“) s protivníky. Tato politika byla důležitou součástí postupu předchozí americké administrativy a je stále významným elementem politických a bezpečnostně-politických strategií většiny evropských států i samotné Evropské unie. Mezi Evropou a USA tak vzniká poměrně významný konceptuální rozdíl v přístupu k řešení mezinárodně-politických problémů.

---

¹ Tímto pojmem je myšlen soubor zásad, které jsou zakotveny v Národní bezpečnostní strategii z roku 2017, Národní obranné strategii z roku 2018 a Národní jaderné strategii (Nuclear Posture Review) z roku 2018.

Důležité je, že nová americká doktrína hovoří jasně o tom, že Spojené státy budou ve svém přístupu založeném na pozici síly pěstovat intenzivní spolupráci se spojenci. Jako klíčový spojenec je bez jakýchkoliv pochybností uvedena Evropa. Proto my, Evropané, potřebujeme nejenom pečlivou analýzu americké strategické doktríny, ale také velmi otevřenou a nepředpojatou debatu evropských politiků o tom, nakolik nové trendy v americkém přístupu ke globální politice představují pro Evropu šanci či nikoliv.

Za pozornost stojí čtyři bezpečnostně-vojenské prvky americké strategické doktríny, které mohou představovat jak příležitosti, tak rizika pro vztahy Evropy /NATO, EU/ a USA. Záleží na tom, jak je Evropa a její politické vedení vyhodnotí.

1. Mír skrze sílu („Peace through strength“). Tento princip je ztělesňován velmi strukturovanou a promyšlenou sankční politikou, jakožto efektivním nástrojem ve vztazích mezi státy. Nástrojem, který má v případě potřeby nezanedbatelný donucovací potenciál. Americká sankční opatření mají zcela jasné politické vymezení, kdy je velmi přesně popsáno na koho a proč jsou uvalovány, a co je jejich cílem. Sankční legislativa a její implementace je promyšleně koordinována mezi prezidentskou administrativou a Kongresem. Princip „mír skrze sílu“ znamená také to, že ve vztazích států hraje významnou roli třeba i obchod se zbraněmi. V jeho objemu Evropa za Amerikou nijak nezaostává. Nedokáže jej ale tak účinně využívat pro své zahraničně-politické cíle jako USA. Když například nedávno Turecko nakoupilo protiletadlový systém S-400 ruské provenience, Spojené státy obratem reagovaly pozastavením členství Turecka v programu výroby a prodeje nejmodernějších stíhaček F-35. To bude mít pro Turecko významný jak vojenský, tak finanční dopad. Princip „mír skrze sílu“ se projevuje i ve stoupajících výdajích na obrannou část státního rozpočtu, a to v míře, kterou by evropský daňový poplatník jen těžko akceptoval.

2. Soupeření mocností, namísto terorismu, jako základní globální bezpečnostní téma. Toto paradigma může měnit přístup Spojených států k některým oblastem. Například Blízký východ je sice i nadále brán jako potenciální základna pro teroristy a zdroj surovin. Je ale také místem soupeření o vliv s Ruskem a nově i Čínou. To nutně vyžaduje přizpůsobení taktiky. Národní obranná strategie USA volá v této souvislosti po „dynamické formě rozmístění sil“. Armáda Spojených států se má od soustředění se na terorismus posunout k zaměření se na soupeření mocností. Velikost ozbrojených sil se nemá měnit, ale má být zcela jinak dosahována jejich efektivita (větší mobilita, zvýšená účinnost zbraní, menší operační předvídatelnost, zvýšená připravenost k okamžitému nasazení, schopnost flexibilního nasazení a bleskového navýšení sil v případě potřeby).

3. Výrazné změny v americké jaderné strategii a v konceptu odstrašení /deterrence/ nepřítele. Spojené státy říkají, že pokud jde o nepřátele, je třeba se vypořádat nejen s jejich rostoucí vojenskou silou, ale je také třeba *porazit jejich strategii*. Je nutné více propojit odstrašení nepřítele konvenčními zbraněmi s odstrašením, které počítá se zbraněmi jadernými. Zdůvodnění říká, že připravenost vstoupit v krajním případě i na pole limitované jaderné konfrontace, nesnižuje práh pro skutečné použití těchto devastujících zbraní. Demonstrací této připravenosti je naopak soupeř odrazován od toho, aby vůbec uvažoval o tom, že může jadernými zbraněmi v případě konfliktu dosáhnout nějakých svých cílů.

4. Spojené státy vyjadřují jasnou skepsi ohledně dalšího možného postupu odzbrojovacích ujednání s Ruskem. Je to realistické hodnocení. Svět beze zbraní je sice skvělou vizí, prezident Obama za její formulaci v pražském projevu v roce 2009 dokonce obdržel Nobelovu cenu míru. Když však máte na druhé straně nepřítele/soupeře, který odzbrojovací agendu využívá jako součást své vojenské taktiky, je třeba realizaci této vize odložit. Rusko za poslední dvě dekády ukázalo, že se snaží důrazem, a to velmi selektivním, na odzbrojovací agendu především petrifikovat svou výhodu v některých teritoriálních oblastech a bránit dalšímu technologickému rozvoji Západu ve zbraňové oblasti.

3 Situace na evropské straně Atlantiku

Na evropské straně Atlantiku vypadá situace poněkud jinak než na té americké. Strategické doktríny rozhodujících států Evropy, jako je Německo nebo Francie, zaznamenaly po roce 2014 spíše drobnější taktické posuny, nikoliv posuny strategické. Ve francouzské doktríně je nadále na zhruba sto místech věnována pozornost terorismu s tradičním regionálním zaměřením na Afriku. Německé strategické dokumenty staví do popředí „konzervativně“ laděnou nutnost udržení „multilaterálního světového řádu“ utvořeného po druhé světové válce.

Také NATO se rozhodlo, že nebude měnit svůj „Strategický koncept“, který pochází z roku 2010. Navíc i základní dokument definující obrannou a odstrašovací politiku Aliance (“Defense and Deterrence Posture Review”) je z roku 2012. Jeho text neodpovídá dnešní realitě, a to jak v oblasti vlastních vojenských schopností, tak pokud jde o hodnocení mezinárodního bezpečnostního prostředí.

Tento rok přijala sice Aliance dva nové důležité dokumenty: “Politickou směrnicí”, která určuje míru vojenských ambicí Aliance a “Vojenskou strategii”, která reflektuje novou podobu hrozeb. Oba tyto dokumenty jsou však utajované, takže o jejich obsahu neví veřejnost nic. Rozdíl v přístupu k informování veřejnosti – ale také k vysílání signálu nepříteli – mezi USA a Evropou je tedy více než patrný.

4 Projev nového amerického přístupu v praxi – chystané navýšení americké přítomnosti do Polska

Rozhodně nelze říct, že NATO na změnu situace po roce 2014 nereagovalo vůbec. Poslední tři summitu ve Walesu, Varšavě či Bruselu prokázaly, že pokud jde o vojenské aspekty, je NATO schopno adaptace na nové prostředí i nový způsob válčení. Vojenské struktury Aliance systematicky pracují na nutných úpravách v oblasti velící a řídicí struktury či zvýšení připravenosti jednotek a jejich odstrašovacího potenciálu. Došlo k přijetí konceptu tzv. posílené předsunuté přítomnosti v Pobaltí. V jeho rámci byly v Lotyšsku, Estonsku, Litvě a Polsku rozmístěny vícenárodní prapory NATO pod vedením Kanady, Velké Británie, Německa a USA.²

---

² V rámci „posílené předsunuté přítomnosti NATO“ slouží naši vojáci v Lotyšsku pod kanadským a v Litvě pod německým velením.

Slabé místo Aliance je ale v něčem jiném než ve vojenské síle jako takové. Lze jej spatřovat například křehkosti politické soudržnosti dané rozdíly v hodnocení hrozeb mezi jednotlivými členy NATO, nedostatečné míře evropských vojenských ambicí uvnitř NATO³ a především pomalém tempu adaptačního procesu. Aliance plánuje změnit celkové rozmístění svých sil v Evropě s cílem reagovat na nové rozložení bezpečnostních rizik. Plán počítá se třemi fázemi, které zahrnou nejprve ty nejuděrnější a postupně všechny evropské síly NATO. Horizontem jeho splnění je ovšem rok 2024. Něco podobného platí o procesu obranného plánování Aliance, který například Českou republiku zavazuje k vytvoření plně vybavené obrněné brigády do roku 2026.

To vše se odehrává na pozadí enormně zvýšené připravenosti ruských ozbrojených sil, která je pravidelně testována v masivních cvičeních s ofenzivním scénářem. Ruská armáda při nich pravidelně cvičí útok na Estonsko, Lotyšsko, Litvu, ale i na Varšavu. Experti odhadují, že ruské bojové jednotky mohou být připravené k boji do jednoho až dvou dnů od vyhlášení pohotovosti. Do tří až čtyř dnů jsou již schopny provádět limitované a za další čtyři dny pak i větší bojové operace na území Pobaltí. To znamená, že potenciální konflikt by mohl vypuknout „zítra“, bez ohledu na tempo, jakým se NATO jako multilaterální organizace na takovou eventualitu připravuje.

Byť je pravděpodobnost útoku Ruska na členské státy NATO poměrně nízká, je potřeba se i na tento scénář odpovědně připravovat. Koncentrace ruských sil v západním vojenském okruhu, pravidelná masivní cvičení ruské armády simulující jak konvenční, tak jaderný (!) útok proti třem pobaltským republikám a Polsku, nemohou zkrátka zůstat ze strany Západu bez reakce. Jinak by bylo udržování armád západními zeměmi pouhým vyhazováním peněz. Podrobněji jsem k této problematice psal na: <https://www.evropskehodnoty.cz/vyzkum/vyznam-a-modality-odstraseni-aktualni-vojensko-strategicka-situace-v-pobalti/>

Jak ale Gordický uzel v podobě enormní ruské vojenské připravenosti a poměrně pomalého adaptačního procesu Severoatlantické aliance vyřešit? Lze tak učinit individuálními či bilaterálními příspěvky do společné obrany NATO podle článku 3 Washingtonské smlouvy. Ten zavazuje jednotlivé členské státy k individuálnímu posilování vlastní obranyschopnosti, čímž se přispívá k obraně kolektivní. Nazývám to „modulární“ přístup k bezpečnosti.

Z hlediska možného ohrožení východního křídla NATO⁴ se jako logické nabízí rozmístění dodatečných amerických vojenských sil právě v Polsku. Pro výběr Polska hovoří odhodlanost obyvatel i politické reprezentace přispívat k regionální stabilitě, připravenost podílet se na enormních finančních nákladech takového rozmístění, síla vlastních ozbrojených sil, ale také geografická poloha v blízkosti nejzranitelnější části NATO.

---

³ NATO si jako svou ambici stanovilo schopnost vést jednu kompletní rozsáhlou válku se stejně silným nepřítelem, nebo vést v jednom okamžiku dvě středně velké a šest menších operací. Problémem ale je, že zatímco většina aliančních brigád je evropské proveniencí, nejsou Evropané sami, tj. bez americké podpory, tato svá vojska schopni ani včas přepravit, ani je na místě dostatečně dlouho udržet.

⁴ Termínem východní křídlo NATO jsou označovány země V4, Pobaltské země a Rumunsko. V americkém diskurzu je do východního křídla NATO zahrnováno i Německo.

V případě konfliktu s Ruskem v oblasti Pobaltí by měly tyto síly kratší reakční dobu než síly rozmístěné v západní Evropě anebo ve Spojených státech. To je velmi podstatné, protože ruská taktika počítá s tím, že by po dobytí tří Pobaltských států Rusko roztáhlo nad tímto územím jakýsi „obránný deštník“. Ten by výrazně znemožňoval pohyb aliančních sil, které by svým třem členům přispěchaly na pomoc. Koncepce nazývaná „Anti access/Area denial“, sestává především z integrace protiletectvých a protiraketových systémů, kterými Rusko disponuje, a jejich zacílením na jednu oblast. Proto je nutné, aby velmi blízko ohroženému území byly spojenecké síly, které budou hned od prvního momentu střetu roztahování tohoto „obránného deštníku“ narušovat. Hloubka polského území navíc poskytne americkým silám lepší ochranu proti velmi účinnému ruskému dělostřelectvu, než kdyby byly rozmístěné v jeho těsné blízkosti. Z geografického hlediska je proto umístění americké armády v Polsku výhodnější než v Německu nebo přímo v Pobaltí.

Současná přítomnost USA v Polsku obsahuje jak prvky velitelské, tak i komponenty bojové, a to pozemní i letecké. Počet amerických vojáků v Polsku je 4500. Uvažované navýšení bude zahrnovat cca 1000 dalších vojáků. Kromě vojáků se bude do Polska přesouvat i jejich vybavení (včetně dělostřeleckých a protiraketových systémů) a bude tak zapotřebí budovat potřebnou infrastrukturu. Poláci jsou ochotni na to významně finančně přispět. Hovoří se až o dvou miliardách dolarů z polského rozpočtu(!). V této ochotě se polský daňový poplatník podobá tomu americkému.

Otázka, nakolik se bude jednat o stálou vojenskou přítomnost, či „pouze“ o přítomnost rotační a nakolik přitom dojde ke zvýšení připravenosti polských vojenských sil pomocí amerických technologií, je nadále otevřená. Konkrétní představy o rozmístění se stále vyvíjí a jednání mezi Polskem a USA mohou pokračovat ještě celý další rok. Obsah nedávné politické deklarace prezidentů obou zemí každopádně naznačuje, že se bude jednat o kombinaci všech tří výše uvedených komponent americké přítomnosti v Polsku: <https://www.president.pl/en/news/art,1069,joint-declaration-on-defense-cooperation-regarding-us-force-posture-in-the-republic-of-poland.html>.

Je zřejmé, že Spojené státy nejednají altruisticky. Rozmístění jejich sil na polském území je jak v zájmu Polska a východního křídla NATO, tak v zájmu Spojených států samotných. Kdyby celý koncept rozmístění v Polsku nezapadal do nové americké doktríny, Kongres by na to neschválil potřebné finanční prostředky.

Je nanejvýš záhodno, aby západní Evropa tento „modulární přístup“ akceptovala. Česká republika má zkušenosti s atakou na svůj postup v době, kdy vyjednávala v letech 2007-2009 rozmístění radarového komponentu amerického protiraketového systému na svém území. Tehdy nám bylo dvoustranné vyjednávání se Spojenými státy některými evropskými spojenci v NATO také vyčítáno. Přitom takový postup není v rozporu s aliančními závazky dané země. Naopak, jak bylo uvedeno, plně odpovídá článku 3 Washingtonské smlouvy. Česká diplomacie by měla Polákům s náročnými diskusemi v NATO, které je v nejbližší době očekávají, pomoci.

5 Doporučení ohledně možnosti zapojení se ČR

Obranu území Pobaltských států lze považovat za jakousi předsunutou obranu České republiky. Síly NATO rozmístěné po roce 2016 v Pobaltí mají především odstrašující charakter. Účinné odstrašení

---

potenciálního protivníka potřebujeme ne proto, abychom bojovali. Ale proto, abychom bojovat nemuseli. Jedná se tedy v podstatě o mírový koncept, který není v rozporu s křesťansko-demokratickými myšlenkami. Navíc je evidentní, že nejlepším zajištěním bezpečnosti země naší velikosti je, přispět v rámci multilaterální organizace aktivně k tomu, aby k útoku na nás nikdy nedošlo.

Podpora americké strategie v českém případě znamená komplementární postoj k aliančním závazkům spolu s podporou individuálních a bilaterálních řešení v rámci výše uvedeného modulárního přístupu. Je velmi dobře, že zahraniční komise KDU-ČSL přijala nedávno stanovisko, které říká, že polské aktivity zaměřené na posílení přítomnosti USA v Polsku a na posílení obranyschopnosti tzv. východního křídla NATO, zasluhují aktivní, systematickou a viditelnou podporu České republiky.

Solidarita znamená, že naši vojáci budou působit na ohrožených místech Severoatlantické aliance. Zapojení se do americké přítomnosti v Polsku, spolu s pravidelnými cvičeními po boku polských a amerických ozbrojených sil, se nabízí jako logické. Vojenské prostředky k tomu České republice nechybí.

Například úkolem české sedmé mechanizované brigády je přispívat ke kolektivní obraně v rámci NATO. Proto se předpokládá její afilace k mezinárodnímu diviznímu velitelství Severo-Východ v polském Elblągu. Počítá se s jejím cvičením odpovídajícím jejímu začlenění do větších mezinárodních formací. Tato brigáda by mohla ale ještě více posílit svou spolupráci s velitelstvím v Elblągu tím, že by do pod něj spadajícího regionu rotačně vysílala jeden svůj prapor s kompletní bojovou podporou a zabezpečením. Tím by přispěla ke zvýšení odstrašujících schopností Aliance v místech, kde je to nejvíce potřeba.

Do cvičení v prostoru zranitelných oblastí východního křídla NATO by se měl zapojit i nově budovaný výsadkový pluk, který má být v pohotovosti od roku 2020. Bude to přínosné jak pro náš příspěvek do NATO, tak pro naše ozbrojené síly jako takové. USA a Polsko totiž chystají v okolí Krakova vybudovat společnou platformu pro výcvik speciálních sil. Česku se tak nabízí možnost, že by jeho speciální síly získávaly v krakovské základně spolu s polskými a baltskými kolegy zkušenosti z cvičení pro scénáře bojových aktivit vysoké intenzity od amerických kolegů

6 Závěr

Rok 2014 přinesl systémovou změnu v americkém strategickém uvažování. Hlavní americké doktrinální dokumenty nazývají Rusko soupeřem s revizionistickými úmysly. Američtí stratégové neočekávají, že by se tato situace mohla v brzké době změnit. Někteří experti dokonce začali používat termín „Studená válka II“.

Pro Českou republiku je relevantní, že globální ambice Spojených států v prostředí, které je dle americké doktríny charakterizováno soupeřením mocností, přispívají k jejich odhodlání bránit i malé spojence. Jak to popisuje Matthew Kroenig, bývalý zaměstnanec Úřadu pro strategie v americkém ministerstvu obrany a také skupiny pro strategické hodnocení CIA: „Pokud Washington ztratí Tallinn, riskuje v budoucnu ztrátu Varšavy. Ztratí-li Varšavu, ztratí v budoucnu Tokio, Soul a Tel Aviv.“

Jaký může být prostor pro příspěvek České republiky do trans-atlantického bezpečnostního dialogu? ČR má dobré předpoklady k tomu, aby v něm mohla hrát poměrně významnou roli. Strategický posun v americké doktríně nejde totiž proti zájmům České republiky, ba právě naopak. Náš stát nikdy nebyl primární cílem mezinárodního terorismu. Bezpečnostní riziko pro naši zemi ale představuje, stejně jako pro USA, revizionistická politika Ruska. Něco podobného platí i pro Čínu a její pokusy uplatňovat ekonomický vliv, jak u nás, tak ve střední Evropě.

Proto nám může konvenovat, když USA ve své národní bezpečnostní koncepci praví, že co je dobré pro Spojené státy, je dobré i pro jejich spojence. Sdílíme totiž ty samé hodnoty. V konkrétním případě americké vojenské přítomnosti v Polsku existují jasné indikace toho, že příspěvek ostatních aliančních zemí, včetně České republiky, bude ze strany Spojených států vítán. Náš příspěvek do odstrašujících vojenských schopností USA i NATO v Polsku a Pobaltí je v zájmu naší bezpečnosti. Posílení obranyschopnosti východního křídla NATO jde navíc ruku v ruce s posilováním koheze a vzájemné solidarity uvnitř celé Aliance. K tomu jsou v tomto textu směřována konkrétní doporučení pro ČR.

Pokud jde o roli EU, musí být všem, kdo pozorně studují kořeny poválečného vzniku sjednocené Evropy zřejmé, že Evropská unie nikdy jako globální mocnost zamýšlena nebyla. Byl to projekt zaměřený na usmíření, jenž byl možná ještě víc než vzletnými idejemi poháněn obavami z návratu temných duchů minulosti. Nicméně v dnešním světě Evropské unii nezbyvá, než se globálním poskytovatelem bezpečnosti stát. Ve svém bezprostředním okolí tak již EU prostřednictvím svých civilních i vojenských misí činí. Pokud bude i v globálním bezpečnostním prostředí postupovat na základě otevřené a intenzivní spolupráce s USA, bude to jenom ku prospěchu věci.

Na samotný závěr tohoto, poněkud pro-americky vyhlížejícího textu, bude dobré zmínit to, že jím nemá být řečeno, že Amerika a její politika je bez chyb. Není ale od věci si uvědomit, že Amerika je daleko více křesťanskou zemí, než je ve všeobecném povědomí rozšířeno. Rozbor toho, jak se tento rys odráží v její zahraniční politice, by daleko přesáhl prostor vymezený tomuto článku. Pro zájemce o toto téma lze doporučit knihu bývalé americké ministryně zahraničí českého původu Madleine Albrightové s názvem *Mocní a Všemocní*.
